

Soudobý způsob vedení střelby v sedmdesátých letech šestnáctého století

Úvod

Tento článek vznikl na základě materiálu, který byl shromážděn v rámci přípravy podkladů pro rekonstrukci bitvy Wisloujśce 1577, která proběhla v červenci 2019 v Gdaňsku, a také ukázkou válečnictví 16. století, která proběhla téhož měsíce na jablunkovské Velké Šanci. Cílem bylo shromáždít zmínky o soudobém způsobu střelby na základě dobových manuálů, případně i jiných pramenů. Tento článek je zaměřen pouze na popis samotného provádění skupinové střelby, bez rozboru konkrétních způsobů nabíjení a jiných činností jednotlivce, které v daném období také podléhaly určitému vývoji.

Tento článek obsahuje poměrně velké množství předpokladů, které jsou v textu zmíněny, a které autora vedly k závěrům uvedeným na konci článku. Tyto závěry je možné rozporovat, přičemž článek je míněn také jako určitý impuls k diskuzi o tématu vojenské praxe sedmdesátých let 16. století.

Definice

Protichodem je v rámci tohoto článku myšlen způsob střelby, při kterém střelci po výstřelu odcházejí do týlu jednotky, a procházejí přitom podél vlastního zástupu mezerami mezi jednotlivými zástupy. Takto je protichod ukázán například v [1], kapitola 6.6, popisující způsob organizace vojska na uherském válčišti.

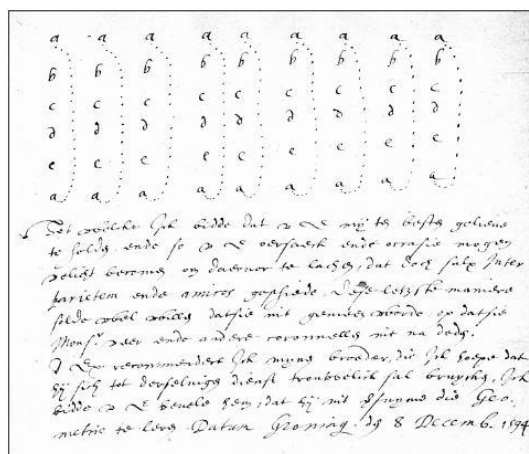
Obr. 1: Výřez ukazující provádění protichodu, [1]

Historické pozadí

Značná část podkladů, která je využívána při rekonstrukci soudobých vojenských taktik, je založena na popisu soudobého vojenství po provedení Nizozemských vojenských reforem na konci 16. století. Pro vybrané období je proto nezbytné použít takové prameny, které by popisovaly vojenskou praxi dřívějších období.

Před rozšířením holandského způsobu organizace vojska byla nejvýznačnějším zdrojem inspirace pro pisatele vojenských příruček španělská vojenská praxe, přičemž pro konec 16. století se jich dochovalo značné množství. Pro tento článek byly jako reference vybrány díla [2] a [3], neboť tato představují anglickými důstojníky (a tedy i v angličtině) sepsaný výklad soudobé vojenské praxe. Zejména práce [3] představuje přínosný pramen, neboť se jedná o dílo vydané roku 1591, čtyři roky po autorově smrti, a lze předpokládat, že v tomto díle popsané vojenské taktiky byly užívány již určitou dobu před autorovou smrtí.

Obě výše zmíněná díla dále uvádějí jako preferovaný způsob střelby protichod (viz vysvětlení výše). Při srovnání s dalšími prameny lze však shledat, že na Nizozemském válčišti, kde byla španělská vojska nasazena, se protichod jako způsob střelby rozšířil nejdříve až v polovině osmdesátých let 16. století. Důkaz nám o tom přináší dopis Viléma Ludvíka, hraběte Nassau-Dillenburg jeho bratranci, který je datován roku 1594. V tomto dopise je taktika protichodu popisována jako nová a inovativní, a lze tedy předpokládat, že se s ní vrchní velitel nizozemských vojsk nesetkal o mnoho dříve.

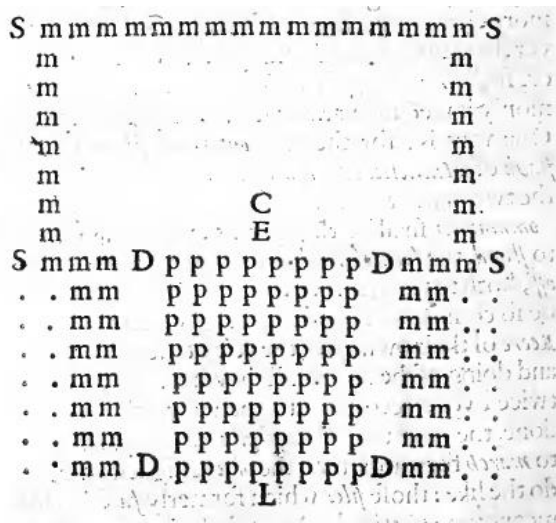
Obr. 2: Dopis Viléma Ludvíka Nassauského

Z tohoto důvodu je nutné vycházet z předpokladu, že užití protichodu ve zvoleném období, tedy sedmdesátých letech 16. století, je spíše diskutabilní, a Vzhledem k přesné dataci výše uvedeného dopisu lze předpokládat, že na počátku devadesátých let šestnáctého století představoval i v rámci nizozemského válčiště protichod nový způsob střelby. Pro vymezené období je tedy využití protichodu poměrně nejisté.

Způsob střelby

Nicméně, popisy uvedené v [2] a [3] uvádějí také odlišný způsob střelby, který má být využíván jednotkami arkebuzířů, a který zde bude označen jako střelba po zástupech. Lze předpokládat, že u jednotek arkebuzířů, které byly historicky formovány dříve, než jednotky mušketýřů, přetrvávaly spolu s jejich výzbrojí i vývojově starší způsoby vedení boje, a zmíněné popisy toto naznačují.

Pro názornou ukázkou tohoto způsobu střelby bude využít popis, uvedený v [4]. Vzhledem k tomu, že ve [4] je popisována jednotka seřazená již podle holandského řazení, tedy se dvěma křídly mušketýřů (označenými písmenem m) a středem jednotky tvořeným pikenýry (označeným písmenem p), zaměříme se pro popis činnosti samostatné formace arkebuzířů pouze na jedno ze střeleckých křídel.

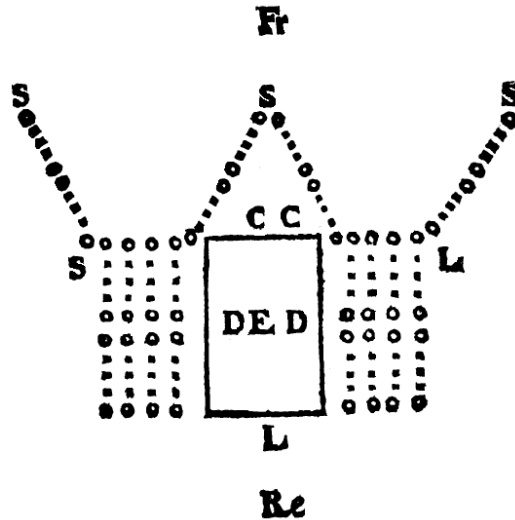

Obr. 3: Schéma způsobu střelby předsunutými zástupy [4]

Na tomto vyobrazení je patrné, že dva zástupy mušketýrů, vedené seržanty, vyrazí před jednotku. Vnější zástup střelců se pak otočí tak, aby vytvořil řadu stojící čelem k nepříteli, a následující zástup zůstává pouze vysunutý před jednotku. Jakmile pak první zástup zaujme určenou pozici, vystřelí a následně odchází zpět na své výchozí místo. Jakmile uvolní první zástup místo, vyrazí vpřed druhý zástup, který zaujme stejné místo jako první, na tomto místě vystřelí a stejným způsobem se navrácí na původní místo v jednotce. Podle potřeby je pak toto možné opakovat i s dalšími zástupy.

Tento popis je téměř shodný s popisem, uvedeným v [2], pouze s tím rozdílem, že na místo dvou zástupů vyrazí vpřed ke střelbě pouze jediný. Zde můžeme srovnat obdobný vývoj u střelby dle holandského řazení, kde je v raných pramenech uváděna pouze jedna řada, která vyrazí vpřed ke střelbě [7], ale ve většině prací již z doby počátku třicetileté války jsou uváděny dvě řady vyrážející vpřed k provedení střelby [8].

Lze předpokládat, že tento způsob střelby nepodlehł zapomnění ani v období první poloviny sedmnáctého století, neboť například v [5] je uvedeno rozvinutí systému střelby po zástupech s využitím více než dvou zástupů, viz obrázek níže, a ještě v [6], tedy příručce vydané více než třicet let po konci třicetileté války, se setkáváme s popisem téměř totožným s tím, který se nachází v [4].

Obr. 4: Střelba více zástupy současně [5]

Výše uvedené rozvinutí střelby po zástupech umožňuje současný výstřel až 40 střelců při celkovém počtu 120 střelců u batalionu, tedy až jedné třetiny celkového počtu mužstva. To výrazně převyšuje odpovídající počet 12 střelců při střelbě stejného útvaru po řadách dle holandského řazení. Nicméně si tento způsob střelby zachovává svou zásadní nevýhodu, a sice velké prodlevy mezi jednotlivými salvami, u střelby více zástupy znásobené ještě o fakt, že seržanti dohlížející na průběh střelby musí zajistit, aby se mušketýři při výstřelu vzájemně neohrožovali.

Závěr

Tento článek představil způsob střelby, který je v rámci rekonstrukcí bitev, resp. v rámci rekonstrukcí dobového vojenství zcela opomíjen, nicméně je současně dostatečně podložen zmínkami v pramenné literatuře, a představuje tak jednu z možností předvedení předbělohorského válečnictví.

Ověření tohoto způsobu střelby, které proběhlo v dubnu 2019 na secvičné Polského Svazu, ukázalo, že je tento systém velmi snadný z hlediska výcviku a samotného provedení, a i když nedosahuje rychlosti střelby odpovídající systémům, používaným v pozdějších obdobích (protichod, střelba po řadách dle holandského řazení), lze jej bez větších obtíží provádět v rámci ukázek historických způsobů boje.

Pro Polský Svaz sepsal Ondřej Frančík

Použitá literatura

- [1] Wallhausen, Kriegskunst zu fuss, 1615
- [2] Robert Barret, The theorike and practike of moderne vvarres discoursed in dialogue wise, 1598
- [3] William Garrard, The arte of vvarre Beeing the onely rare booke of myllitarie profession, 1591
- [4] Barriffe, Military discipline or the young artillery man, 1635
- [5] Fisher, Warlike directions, druhé vydání, 1643
- [6] Rawlings, Compleat soldier, 1681
- [7] Edmondess, The manner of our modern training or tackicke practise, 1604
- [8] Mansfeld, Directoons of Warre, 1624

Použité obrázky

1. Wallhausen, Kriegskunst zu fuss, vyobrazení 23.
2. Dopis Viléma Ludvíka Nassauského, zdroj:
3. Barriffe, Military discipline or the young artillery man, strana 188.
4. Fisher, Warlike directions, strana 77.